

Väitöskirja määräävään markkina-asemaan liittyvästä kilpailupolitiikasta

EINAR HOPE

1 Yleisiä kommentteja

Tutkimus on merkittävä kontribuutio kilpailupoliittiseen kirjallisuuteen. Se on vaikuttava teos laajuutensa, kattavuutensa, ja kilpailupolitiikan teoreettisia ja poliittisia аспекteja koskevien oivallustensa osalta. Kirjoittaja on ryhtynyt kunnianhimoiseen hankkeeseen pyrkiessään kehittämään määräävään markkina-asemaan liittyvän kilpailupolitiikan eklektistä teoriaa. Tutkimus heijastelee oppineisuutta, mistä osoituksena on 1260 lähdeviitettä, ja se tarjoaa varsin laajan kirjallisuussurveys (noin 550 lähde-teosta), eikä ainoastaan taloudellisesta kirjallisuudesta vaan myös sitä lähellä olevista alueista siltä osin kuin ne liittyvät tämän tutkimuksen teemoihin.

Tutkimuksen pääkontribuutio on kirjoittajan pyrkimys kehittää määräävään markkina-asemaan liittyvän kilpailupolitiikan eklektinen teoria. Tämä teoria on rakennettu neljän pilarin varaan: osittaisen monopolin pilari, kilpailuetujen pilari, strategisen käyttäytymisen pilari sekä systeeminen pilari. Tekijä on suurelta osin

onnistunut tässä kehyksessä kehittämään systemaattisen lähestymistavan määräävään markkina-asemaan liittyvän kilpailupolitiikan analyysiin. Eklektistä mallia myös sovelletaan mielenkiintoisella tavalla neljään kansalliseen ja ylikansalliseen kilpailupolitiikkaan, tai ainakin näitä käsitellään mallin näkökulmasta. Nämä politiikat ovat Saksan, USA:n, EU:n ja Suomen. Pidän Suomen kilpailupolitiikkaa koskevaa lukua erityisen mielenkiintoisena.

Kirjoittaja on mielestäni huomattavilta osin onnistunut saavuttamaan tutkimuksensa johdantoluvussa tutkimukselleen asettamansa tavoitteet.

2 Eräitä kriittisiä huomautuksia

Minulla on joitakin kriittisiä huomautuksia tehtävänä tutkimuksesta. Erityisesti:

Olin halunnut tutkimuksen teoreettisten osien käsittelyn olevan integroituneempaa (luvat 2,4, ja 5). Tekijän olisi erityisesti pitänyt harkita lukujen 4 ja 5 yhdistämistä. Tutkimusta olisi myös hyödyttänyt tutkimuksen deskriptii-

visempien osien (luvut 3,6, ja 7) ja teoreettisten osien tiukempi integrointi. Tutkimuksen nykyversiossa tekijä ei ole onnistunut ylittämään deskriptiivis-empiirisen ja teoreettisen osan välistä kuilua siinä määrin, että hänen väitteensä siitä, että eklektistä teoriaa todella käytettiin tosiasiallisen määräävään markkina-asemaan liittyvän USA:n, EU:n, Saksan ja Suomen kilpailupolitiikan analyysissä, olisi ollut oikeutettu.

Kolmea määräävän markkina-aseman ongelmaan relevanttia aihealuetta ei käsitellä tutkimuksessa ollenkaan tai ainakin niitä olisi pitänyt käsitellä laajemmin

a) Deregulaatio, regulaatioreformi ja regulaatioteoria. Sellaisilla sektoreilla kuin sähkö, telekommunikaatio, rautatiet, postipalvelut jne., toimii tyypillisesti määräävässä markkina-asemassa oleva yritys par excellence. Määräävään markkina-asemaan liittyvät näkökohdat ovat olleet pääasiallisia ongelmia noiden sektorien markkinaorientoitumisessa.

b) Kauppa- ja kilpailupolitiikkaa koskeva kirjallisuus joka liittyy kansainvälisen taloudellisen järjestyksen käsittelyyn väitöskirjan luvuissa 6 ja 8. Etenkin WTO:ssa ja OECD:ssa on tehty ja on tekeillä paljon työtä kauppa- ja kilpailupolitiikan keskinäisistä yhteyksistä.

c) Määräävään markkina-asemaan liittyvät omistajuuskysymykset, esim. ristiinomistus ja ristikkäiset edustukset kilpailevien yritysten johtoelimissä. Valtion omistukseen liittyvät näkökohdat ovat myös tärkeitä Suomen ja Norjan tapaisissa maissa.

Pohdin sitä, laajentaako tekijä erityisesti käsitellessään systeemistä pilaria kilpailupolitiikan tavoitetta ja toiminta-aluetta luonnollisten rajojensa ulkopuolelle yleisemmälle julkisen vallan politiikan alueelle. Onko nyky maailmassa vaara, että nykyaikainen määräävän markkina-aseman ongelma voi "vinouttaa demokraattista poliittista päätöksentekoa, hävittää poliitti-

sen vapauden, saada aikaan räikeää sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta ja lopulta johtaa totalitääriseen yhteiskuntaan", ja pitääkö paikkaansa se tutkimuksessa esitetty väite, että sekä USA:n että EU:n kilpailupolitiikka syntyi tällaisten seuraamusten pelossa? Pitäisikö tällaisten näkökohtien olla todella varsinaisen kilpailupolitiikan huolenaiheita? Tulisiko markkinajärjestyksen ylläpitämisen olla itsessään erillinen ja yleinen kilpailupolitiikan tavoite? Henkilökohtaisesti olen taipuvaisempi rajoittamaan kilpailupolitiikan aluetta vain taloudellisen tehokkuuden näkökohtia ja -tavoitteita koskevaksi ja jättämään mainitut yleisemmät ongelmat muun julkisen vallan politiikan hoidettaviksi vaikka tehokkuuskysymykset ja nämä muut ongelmat tietenkin liittyvät toinen toiseensa.

Tutkimukselle olisi ollut eduksi sen päätösten ja -oivallusten virtaviivaisempi käsittely ja ytimekkäämpi yhteenvedo. Olisin etenkin halunnut täsmällisemmän esityksen eklektisestä "mallista." Nykymuodossaan tutkimusta ei ole helppo lukea eikä sulatella.

Siellä täällä kirjassa on joitakin yksiviivaisia toteamuksia kuten esim. (sivu 12) "On totta, että määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on erityisen menestyksenkäs yritys." Tämä ei saata yleisesti pitää paikkaansa, jos määräävässä markkina-asemassa oleva yritys on esimerkiksi saanut asemansa lainsäädöksen, julkisen vallan sääntelyn tai vastaavien järjestelyjen avulla sen sijaan että asema olisi saavutettu tavannumukaisien markkinaprosessien kautta.

3 Julkinen luento ja väitöstilaisuus

Lectio Praecursoriassa Martti Virtanen käsitteli ja kokosi mainiolla tavalla väitöskirjansa aihepiiriä. Hän otti itse asiassa esille juuri niitä yllä mainitsemiani varauksia tutkimukseensa, joita

minullakin oli. Tarkastuksen aikana hän vastasi esittämiini kysymyksiin kattavasti ja täsmällisesti ja pohti rakentavalla tavalla eräitä esille tuomiani näkökohtia niin, että väitöstilaisuudesta tuli nähdäkseni positiivinen dialogi. Suoritus viittasi siihen, että väittelijä hallitsi erittäin hyvin käsillä olevan ongelman teoreettiset ja empiiriset aspektit.

4 Loppuarviointi

Toistan yleisten kommenttien yhteydessä esittämäni lausunnon, että väitöskirja on vaikuttava työ ja tärkeä kontribuutio määräävään markkina-asemaan liittyvän kilpailupolitiikan kirjallisuuteen.